



L 20
 233 B



STANDAARDBEDRIJFSEENHEDEN (S.B.E.) ALS GRONDSLAG VOOR DE
 BEDRIJFSTYPERING

Bij de voorgaande VAT-onderzoekingen werd voor de bedrijfstypering gebruik gemaakt van "manjaren". Deze "manjaren" waren gebaseerd op de hoeveelheid arbeid, die omstreeks 1960 in de verschillende produktierichtingen per ha c.q. per dier gemiddeld op de door het L.E.I. geadmistrateerde bedrijven werd aangewend. Deze manjaren dienden tevens als maat voor de produktieomvang van een bedrijf of een bedrijfsonderdeel.

Tegen dit begrip "manjaren" zijn bezwaren gerezen. Door de economische en technische ontwikkeling is de arbeidsproduktiviteit sterk gestegen. Voor een "manjaren" produktieomvang is thans veel minder arbeid nodig dan in 1960.

Het gebruik van de benaming manjaren wekt daardoor ten onrechte de suggestie, dat dit gelijkgesteld mag worden aan de produktieomvang die thans door één arbeidskracht kan worden verzorgd.

Bovendien gaat het kapitaal, althans relatief, een steeds belangrijker rol spelen in het agrarisch produktieproces. Bij de keuze van de arbeidsbehoefte als grondslag voor de bedrijfstypering was ook reeds overwogen, dat deze tevens een redelijke benadering vormde voor de netto-toegevoegde waarde, d.w.z. de produktieve bijdrage van de produktiefactoren arbeid, kapitaal en grond. In verband met de toegenomen betekenis van het kapitaal is het echter gewenst om hieraan meer aandacht te schenken.

In verband hiermede is besloten de grondslag voor de bedrijfstypering in het VAT-onderzoek te wijzigen en hiervoor nieuwe verhoudingsgetallen te ontwerpen.

De nieuwe verhoudingsgetallen zijn gebaseerd op de netto-toegevoegde waarde op basis van faktorkosten bij een moderne bedrijfsvoering. Dat wil zeggen, dat ze zijn gebaseerd op de verhouding tussen grond, arbeid en kapitaal die in 1968 op modern gevoerde bedrijven van toepassing is.

De netto-toegevoegde waarde is gelijkgesteld aan de waarde van de prestaties van arbeid, kapitaal en grond, die per eenheid (ha, dier) benodigd zijn. Dat wil zeggen, dat de arbeid is ingerekend tegen de in 1968 geldende arbeidskosten (CAO-loon incl. sociale lasten), dat de rente over het geïnvesteerde vermogen is ingerekend tegen een rentevoet van 6% en dat voor de grond de netto-pacht in rekening is gebracht.

Een bedrag van f. 20 000 netto-toegevoegde waarde is vervolgens gelijkgesteld aan 100 eenheden. Voor deze eenheden is de benaming standaardbedrijfseenheden (S.B.E.) gekozen.

2289207

Bij de keuze van deze eenheden hebben de volgende overwegingen een rol gespeeld:

1. Voor de landbouw excl. tuinbouw zijn in grote lijnen 10 standaardbedrijfseenheden ongeveer gelijk aan 0,25 manjaar volgens de oude grondslag. Dit betekent dat voor de landbouwbedrijven (excl. tuinbouwbedrijven) er een mogelijkheid blijft bestaan om de ontwikkeling in bedrijfstype en bedrijfsvorming te volgen omdat vergelijking met de vroegere VAT-onderzoekingen bij benadering mogelijk is.
2. Een produktieomvang van 100 standaardbedrijfseenheden (S.B.E.) komt ongeveer overeen met de produktieomvang per man, die thans bij een moderne bedrijfsvoering in de praktijk kan worden gerealiseerd.

De onderlinge verhoudingen tussen de verschillende produktierichtingen volgens de standaardbedrijfseenheden (S.B.E.) komen voor de landbouw vrijwel overeen met die volgens de oude manjaren grondslag, behoudens enkele van ondergeschikte betekenis zijnde verschuivingen in de weging van enkele akkerbouwgewassen en diersoorten.

De specifieke tuinbouwteelten (glastuinbouw, fruitteelt) zullen echter volgens de S.B.E. aanmerkelijk zwaarder worden gewogen dan volgens de oude grondslag van de manjaren.

De konsekwentie hiervan is, dat de tuinbouw landelijk gezien in de presentatie sterker naar voren komt, dat een bedrijf eerder als tuinbouwbedrijf zal worden getypeerd en dat een gebied eerder als een gebied met een tuinbouw karakter zal worden gekarakteriseerd dan volgens de oude normen.

Dit is vooral een gevolg van het feit dat de mechanisatie en rationalisatie in de landbouw een sterkere ontwikkeling doormaakt, wat uiteraard van invloed is op de ontwikkeling van de netto-toegevoegde waarde tegen faktorkosten.

's-Gravenhage, december 1967

Drs. J. de Veer

Bijlage 1. Standaardbedrijfseenheden voor de landbouw.
Gewassen

| Ha in Ned. mei '67 (x 1 000) | | Netto-toe- gevoegde waarde p. ha bij prijzen '68 (gld) 1) | Aant. SBE per ha | Aant. man- uren per ha 2) | man- uren per SBE 2) | aant. ha per 100 SBE |
|---------------------------------------|--|---|---------------------------|---------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|
| 438 | granen | 600 | 3,0 | 160 | 53 | 33 |
| 16 | peulvruchten (droog te oogsten) | 920 | 4,5 | 230 | 51 | 22 |
| 9 | handelsgewassen 3) | 920 | 4,5 | 230 | 51 | 22 |
| 2,5 | bietenzaad | 1 835 | 9,0 | 750 | 83 | 11 |
| 11 | gras en klaverzaad | 920 | 4,5 | 230 | 51 | 22 |
| 10 | vlas 4) | 725 | 3,5 | 230 | 66 | 28 |
| 24 | cons. aardappelen | | | | | |
| | zand | 1 085 | 5,5 | 330 | 60 | 18 |
| 46 | fabrieksaardappelen | 1 145 | 5,5 | 330 | 60 | 18 |
| 59 | cons. aardappelen | | | | | |
| | klei | 1 485 | 7,5 | 430 | 57 | 13 |
| | pootaardappelen 5) | 1 831 | 9,0 | 510 | 57 | 11 |
| 100 | suikerbieten | 1 300 | 6,5 | 430 | 66 | 15 |
| 14 | voederbieten | 1 300 | 6,5 | 430 | 66 | 15 |
| 0,2 | pootbieten | 3 170 | 16,0 | 1 200 | 75 | 6 |
| 0,4 | koolrapen, wortelen | 1 625 | 8,0 | 430 | 54 | 12,5 |
| 7,5 | lucerne, klaver 6) | 330 | 2,5 | 160 | 64 | 40 |
| 5 | snijmaïs | 800 | 4,0 | 160 | 40 | 25 |
| 742,6 | totaal voorgaande gewassen (gewogen gem.) | 857 | 4,3 | 248 | 58 | 23 |
| | voeraardappelen | | 5,5 | | | |
| | aard. te velde verkocht | | 5,5 | | | |
| | boomgaard | | 4,0 | | | |
| | zaaiklaar verhuurd land | | 1,5 | | | |
| | deelbouw op eigen land | | 2,5 | | | |
| | conservenerwten, groen geoogst 7) | | 3,0 | | | |
| | conservenstamslabonen | | 17,0 | | | |
| | spruitkool | | 17,0 | | | |
| | spinazie, hoofdgewas | | 17,0 | | | |
| | asperges, jonger dan 3 jaar | | 7,0 | | | |
| | " 3 jaar en ouder | | 17,0 | | | |
| | zaaiuien | | 14,0 | | | |

1), 2), enz. : zie bladzijde 5

Bijlage 2. Standaardbedrijfseenheden voor de landbouw.
Veehouderij

| Aantal in Ned. mei 1967 (x 1 000) | omschrij- ving | Netto-toe- gevoegde waarde bij prijzen '68 (gld) | aantal S.B.E. | Aantal man- uren ²⁾ | Manuren ²⁾ per S.B.E. | aantal dieren (ha) per 100 S.B.E. |
|--|------------------------------------|--|-------------------|--------------------------------------|--|--|
| varkenshouderij | | <u>per 100 dieren</u> | | | | |
| 2 200 | mestvar- kens | 3 200 | 16 | 1 000 | 63 | 625 |
| 500 | fokzeugen, beren | 31 000 | 160 ⁸⁾ | 6 000 | 38 | 63 |
| 145 | opfokzeug- jes en-beer- tjes | 3 200 | 16 ⁸⁾ | 1 000 | 63 | 625 |
| varkenshouderij, gemiddeld | | | | | (45) | |
| pluimveehouderij | | <u>per 1 000 dieren</u> | | | | |
| 22 000 | mestkui- kens | 800 | 4 | 200 | 50 | 25 000 |
| 16 000 | legkippen incl.opfok | 4 000 | 20 | 2 500 | 125 | 5 000 |
| 900 | eenden | 800 | 4 | 200 | 50 | 25 000 |
| pluimveehouderij, gemiddeld | | | | | (108) | |
| varkens-en-pluimveehouderij, gemiddeld | | | | | (62) | |
| rundveehouderij ⁹⁾ | | <u>per ha of per dier</u> | | | | |
| 1 360 | grasland- ruwvoeder- winning | 230 | 1,0 | 60 | 60 | 100 |
| 1 600 | jongvee | 140 | 0,7 | 35 | 50 | 143 |
| 1 800 | melkkoeien | 500 | 2,5 | 180 ¹⁰⁾ | 72 | 40 |
| 33 | stieren 1 jaar en ouder | 250 | 1,25 | 60 | 48 | 80 |
| 300 | mestkalveren | 80 | 0,4 | 35 | 88 | 250 |
| 300 | overig mest- rundvee | 160 | 0,8 | 35 | 44 | 125 |
| rundveehouderij, gemiddeld | | | | | (66) | |
| Schapenhouderij | | <u>per dier</u> | | | | |
| | schapen | 50 | 0,25 | 20 | 80 | 400 |

2), 8), 9) en 10): zie bladzijde 5 en 6

TOELICHTING

1. De netto-toegevoegde waarde bij het prijspeil van 1968 is berekend met o.a. de volgende gegevens:
arbeidskosten: f. 4,15 per manuur
rente: 6% over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag
netto-pacht: grasland f. 100,- per ha
akkerbouwgewassen op kleigronden f. 140,- per ha
akkerbouwgewassen op veenkoloniale
en zandgronden f. 100,- per ha
Voor de granen is, ongeacht de grondsoort, gerekend met een netto-pacht van f. 120,- per ha
Van de loonwerkkosten is het arbeids- en het rentebestanddeel meegeteld.
2. Manuren: normen arbeidsbehoefte VAT-1965
3. Voor o.a. de volgende (handels)-gewassen geldt de norm 4,5 S.B.E. per ha:
koolzaad, blauwmaanzaad, karwijzaad, mosterdzaad, raapzaad, kanariezaad, lupinezaad, spurriezaad, knolraapzaad, knollenzaad, radijszaad, sluitkoolzaad en spinaziezaad
4. Ongerepeld vlas, strovlas en vlas te velde verkocht:
3,5 S.B.E. per ha
5. De oppervlakte pootaardappelen is verantwoord bij de consumptie- en fabrieksaardappelen.
6. Voor lucerne en klaver is de berekende netto-toegevoegde waarde gebaseerd op de gangbare methodes, waarbij een belangrijk deel van het oogstwerk geschiedt door de afnemers (coöperatieve drogers). Voor de vaststelling van de S.B.E. is de netto-toegevoegde waarde, begrepen in dit oogstwerk, wel in rekening gebracht.
7. Voor verdere gegevens zie bijlage 3: tuinbouw-open grond-groenten
8. Uitgaande van de mei-inventarisaties 1969 en '70 krijgt men bij de fokvarkens de volgende opstelling:
gedekte en kennelijk drachtige zeugen 160 S.B.E. per 100 dieren
overige fokzeugen incl. opfokzeugen > 50 kg (verhouding
fokzeug : opfokzeug = 1 : 2) 60 S.B.E. per 100 dieren
dekrijpe beren incl. opfokberen > 50 kg (verhouding dek-
rijpe beren : opfokberen = 1,5 : 1) 100 S.B.E. per 100 dieren

9. De netto-pacht over het grasland ad f. 100,- per ha is als volgt verdeeld: voor grasland-ruwvoederwinning f. 50,- per ha en voor melkkoeien f. 35,- per melkkoe.

10. Aantal manuren per melkkoe:

Westelijk weidegebied: 150 uur

Overig Nederland : 185 uur

Geheel Nederland : 180 uur.

Bijlage 3. Tuinbouwgewassen

| Areaal ha | Gewassen | | VAT 1965 1) aant. man- uren per ha | Netto-toe- gevoegde waarde p. ha | Aant. SBE per ha | Aant. ha per 100 SBE | |
|------------------------------|-------------------------------|--|---|---|---------------------------|-------------------------------|------|
| ONDER GLAS | | | | | | | |
| 2 231 | Groenten | tomaten | warm | 11 000 (36) | 61 500 | 320 | 0,30 |
| 965 | " | " | koud | 5 000 (22) | 47 500 | 220 | 0,45 |
| 735 | | komkommers | warm | 20 000 (66) | 67 000 | 320 | 0,30 |
| 140 | " | " | koud | 11 000 (50) | 39 500 | 220 | 0,45 |
| 83 | | augurken | warm | 11 000 (44) | 50 500 | 250 | 0,40 |
| 186 | " | " | koud | 8 500 (39) | 45 000 | 220 | 0,45 |
| 142 | | overige, incl.) aardb.+ meloenen) | warm | 11 000 (34) | 67 500 | 320 | 0,30 |
| | | | koud | 5 000 (23) | 41 500 | 220 | 0,45 |
| 41 | Fruit | druiven | warm | 11 000 (44) | 49 500 | 250 | 0,40 |
| 172 | " | " | koud | 11 000 (50) | 44 000 | 220 | 0,45 |
| 9 | | overig | warm | 11 000 (55) | 41 000 | 200 | 0,50 |
| 51 | " | " | koud | 5 000 (28) | 35 500 | 180 | 0,55 |
| Bloemkwekerijgewassen | | | | | | | |
| 288+5 | | rozen | warm/koud | 20 000 (52) | 80 800 | 400 | 0,25 |
| 150 | | anjers | koud/warm | 20 000 (47) | 89 300 | 450 | 0,22 |
| 152 | | potplanten | warm/koud | 50 000 (43) | 245 300 | 1 250 | 0,08 |
| 168 | | overige | warm/koud | 20 000 (70) | 60 300 | 300 | 0,33 |
| OPEN GROND | | | | | | | |
| 2 819 | Groenten | aardbeien | | 1 750 (70) | 4 970 | 25 | 4,0 |
| 538 | | asperges, jonger dan 3 jaar | | 150 (21) | 1 400 | 7 | 14,3 |
| 3 101 | " | 3 jaar en ouder | | 750 (44) | 3 400 | 17 | 6,0 |
| 2 533 | | bloemkool | | 3 000 (140) | 4 250 | 21 | 4,8 |
| 7 147 | | doperwten | | 160 (53) | 675 | 3 | 33,3 |
| 1 317 | | tuinbonen | | 1 200 (63) | 3 820 | 19 | 5,3 |
| 611 | | vroege rode, witte en gele savooie kool | | 430 (36) | 2 360 | 12 | 8,3 |
| 1 071 | | poot- en plantuien | | 1 200 (55) | 4 310 | 22 | 4,5 |
| 5 785 | | zaaiuien | | 750 (53) | 2 730 | 14 | 7,0 |
| 970 | | zilveruitjes | | 430 (48) | 1 780 | 9 | 11 |
| 20 302 | | overige (excl. vr. aardappelen) | | 1 200 (70) | 3 450 | 17 | 6 |
| Pit- en steenvruchten | | | | | | | |
| 1 410 | | appels, jonger dan 1 jaar | | 230 (12) | 4 450 | 20 | 5,0 |
| 3 1207 | | " 1 jaar en ouder | | 750 (38) | 4 450 | 20 | 5,0 |
| 321 | | peren, jonger dan 1 jr. | | 185 (9) | 3 950 | 20 | 5,0 |
| 9 849 | | " 1 jaar en ouder | | 750 (38) | 3 950 | 20 | 5,0 |
| 1 846 | | pruimen | | 750 (38) | 4 700 | 20 | 5,0 |
| 609 | | morellen | | 750 (38) | 4 000 | 20 | 5,0 |
| 1 777 | | kersen | | 750 (38) | 6 900 | 20 | 5,0 |
| 97 | | overige | | 750 (38) | 4 200 | 20 | 5,0 |
| 79 | Kleinfruit, frambozen, jonger | | | | | | |
| | | dan 1 jr. | | 1 200 (70) | 3 400 | 17 | 6,0 |
| 475 | " | 1 jaar en ouder | | 3 000 (50) | 12 400 | 60 | 1,7 |

1) Tussen haakjes aantal manuren per S.B.E.

Bijlage 3-1e vervolg

| Areaal | Gewassen | VAT 1965 1) aant. man- uren per ha | Netto-toe- gevoegde waarde per ha | Aant. S.B.E. per ha | Aant. ha per 100 S.B.E. |
|--------|--|---|--|------------------------------|----------------------------------|
| 67 | Kleinfruit, zwarte bessen, jonger dan 3 jaar | 750 (53) | 2 800 | 14 | 7,0 |
| 307 | id. 3 jr.en ouder | 1 900 (70) | 5 400 | 27 | 3,7 |
| 179 | rode bessen (incl. witte) jonger dan 4 jaar | 750 (40) | 3 800 | 19 | 5,3 |
| 610 | id. 4 jr. en ouder | 1 900 (44) | 8 600 | 44 | 2,3 |
| 223 | overig | 1 900 (27) | 14 300 | 70 | 1,4 |
| 2 524 | Tuinbouwzaden | 1 300 (60) | 4 390 | 22 | 4,5 |
| 905 | Bloemkwekerijgewassen | 3 000 (46) | 12 800 | 65 | 1,6 |
| 3 566 | Boomkwekerijgewassen en vaste planten excl. Boskoop e.o. | 3 000 | | | |
| | Boskoop e.o. | 5 000 (39) | 25 800 | 130 | 0,75 |
| | Bloembollen en -knollen | | | | |
| 855 | hyacinten | 3 000 (40) | 15 620 | 75 | 1,3 |
| | tulpen, zand | 3 000 (50) | 11 960 | 60 | 1,6 |
| | " klei | 3 000 (50) | 12 800 | 60 | 1,6 |
| 5 182 | " totaal | 3 000 (50) | 12 380 | 60 | 1,6 |
| 1 422 | narcissen | 3 000 (67) | 9 440 | 45 | 2,2 |
| 1 625 | gladiolen | 3 000 (86) | 7 020 | 35 | 3,0 |
| 1 802 | overig bijgoed | 3 000 (50) | 12 780 | 60 | 1,6 |

Norm 1968, incl. netto-pacht:

glas f. 500,- per ha

open grond f. 200,- per ha met uitzondering van:

- conservenerwten, kool, zaaiuien en tuinbouwzaden f. 140,- per ha

- fruit f. 300,- per ha

- bloembollen f. 500,- per ha

1) Tussen haakjes aantal manuren per S.B.E.